

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, marcurea si sambat'a.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisii cu post'a in lantulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platecu pe serie seu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adreseate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 35.

Sibiu, 29/11 Maiu 1878.

Anulu I.

Propagand'a nationala.

I. S'au insielatu reu toti cati au crediutu, ca propagand'a magiarismului contra natiunilor concuitorie din Ungari'a si Transilvani'a ar fi ajunsu la culme, si ca nu aru fi mai remasu nici unu milocu de aplicatu spre a nimici limb'a si nationalitatea celoru-alalte popora. Eta ca stau sub ochii ostrii mai multe documente publice si nenumeratei rticlii in press'a magiara, din care se cunósce la unim'a dilei, ca midilocenele propagandei nu era esecate. Noi ne vomu ocupá la loculu acesta umai de unele. Vice-Comitele Grünwald, unu reegatu din Ungari'a superiora, publicase mai anierti o carte despre asia numitulu panslavismu alu oporului slovacu, intru care dupa-ce denuntia in modulu celu mai nedemnu cu o multime de fictiuni e numitulu poporu, lauda si fapt'a ministeriului are a desfienciatu societatea literaria (Matia) si ele trei gimnasie slavace; recomanda natiunei magiare a nu se sfii de nici-unu midilocu inca pe tátu de drasticu si brutale, spre a nimici nationalitatea slavaca, si pe cátu numai s'ar potea, pe cea germana din Ungari'a, magiarisandu pana candu numerulu natiunei care ar' vorbi numai limb'a magiara, ar' ajunge la 10 milione; caci de acolo nainte va fi o jocaria a mai nimici inca si restulu le 3—4 milione, adeca pe romani, serbi etc. — Estu-timpu se scolara Dr. Mihailu Mudron si „Pressburger Zeitung“ in contra lui Grünwald. Lupt'a surge tocma in momente de facia si promitie a violenta, deca nu si fatala. „Siebenb. Deutsches Tageblatt“ intrá dilele aceste in lini'a de lupta conformu programei sale pe care este intemeiatu acestu organu alu partidei nationale sasesci din Transilvani'a. De altmintrea intrég'a pressa magiara se ocupa de acésta cestiune cu poteri intreite, mai alesu de candu in peninsul'a balcanica incepu a se formá staturi pe principiulu maioritatiloru nationali. Amu potea citá destule diarie magiare, care lucra din resputeri spre a induplecá guberniu si dieta, ca se decreteze si aplice mesuri de fortia fisica contra nationalitatiloru, se le ia din mana chiaru si fondurile eclesiastice si scolastice, se casseze tóte scólele confessionali, se introduca prin fortia si in biserici limb'a magiara. Mai suntu altii carii falsificandu istori'a intrega, au fruntea se susienca, ca d. es. inainte cu 2 si cu trei sute de ani in aceste tieri au fostu indoitu mai multi magiari

de cátu sunt astadi. Asia „Pesti-Naplo“ afirmá de-unadi, ca Banatulu si Sirmiulu pana la venirea turciloru in secululu XVI si XVII avea locuitori magiari, era nu romani si cu atátu mai pucinu serbi, ca inse turcii au esterminat pe toti magiarii pana pe la Segedinu, era cátu au scapatu din ei, s'au concentratu in numit'a cetate, din care causa Seghedinulu astadi este comun'a cea mai magiara din tota Ungari'a; ca-ci locuitorii in numeru de 70 de mii sunt in partea cea mai mare magiari. Romaniloru si serbiloru turcii nu le-au facutu nimicu, ci i-au lasatu se se inmultiesca, ca-ci ii „iubia“ de peritu.

In cátu pentru romanii din Transilvani'a, grigea de a le falsificá istori'a o luá asupra 'si intre altii multi in lini'a prima d-lu Réthy Lajos cu Szatmari si Cie. Acelu Réthy ca secuiu, care nu cunosce intru nimicu nici limb'a nici istori'a nóstra, de candu se afla la Deva ca inspectoru, si-a pusu in capu ca se ametiesca pe publiculu Ungariei cu fantastice'a fictiune, ca comitatulu Huniadorei, care inca si la istoricii din secululu trecut mai era cunoscutu totu sub numele de „Valachia transilvanica“ (Gebhardi s. a.), aru fi fostu locuitu odinóra de fórté multi magiari. Cu scopu de a propagá fictiunea sa, dn: Réthy se folosi in anulu trecut de publicatiunea titulata „Hunyady Album“, in care si-desfasiura fantasiele sale intr'unu modu asiá de seducatoriu, in cátu ameti de o-camdata chiaru si pe unii lectori nemagiari. Spre a desteptá in natiunea sa sentimente de dorre si resbunare contra romaniloru, permite unele date statistice din conscriptiunea dela 1870, in care era (firesce numai dupa confessiune, ca dupa nationalitati nu se facuse inadinsu) 190,000 locuitori greco-resariteni si greco-catholici; 10,941 romano-cath.; 6,243 reformati (calviniani) si 43 unitariani. Din acestia afla elu, ca numai cei 6243 reformati, 43 unitariani si cam diumatate din rom.-catholici, adeca cu totii vre-o 12,000 seu 1/2, ar fi magiari, ca inse si din acestia abea diumetate vorbescu limb'a magiara, seau pe romanesc curatu, ca din 250,000 locuitori ai comitatulu Huniadorei si ai fostulu com. Zarandu numai 6,000 sunt magiari curati.

Ei, dara dn. Réthy descopere unu numeru fora nici o asemenare mai considerabile de magiari, pe care afurisiti de romani i-au valachisatu. Argumentele lui sunt:

1. ca valachii au silitu ori au sedusu pe maghiari ca se treca la religiunea orientala, care apoi i-a farmecatu intru atata, cátu isi uitara si limb'a si tota glori'a loru nationala.

2. ca elu afla multe comune in Com. Huniadorei cu nume curatu magiaru, precumu d. e. Zajkany, Pestény, Tompa, Köboldogfalva, Városviz, Nándor, Erdöhát, Telek, Malomviz, Sebeshely etc.

3. ca totu asia se intempla si cu numele personeloru, ca-ci multi romani au nume magiare.

4. ca in limb'a romana vorbita in acelu comitatu s'aru afla multime de cuvente magiare.

5. ca locuitorii din comunele gr. catholice, de si vorbescu romanesc, totusi nu s'au valachisatu, si deca 'i numesci valachi, ei se mania si protesteza (??).

Nici-odata nu ne-a venitu mai usioru in vietia a infrange sofisme desierte ca tocma in momentele de facia. Ceea ce regretamu este totu numai impregiurarea, ca dispunemu de spatiu prea pucinu pentru cestiuni cumu este si acésta de importantia suprema; cu tóte aceste ceremu indulgenti'a si atentiunea lectoriloru, ca se demustramu, ca adeverulu in acest'a cestiune este tocma diametrulu opusu la sofismele produse de d. Réthy. Anume in ce concerne pt. 1. adeca celu quasi-historicu, ne stau la dispositiune numerose documente, din care ese curatu si luminatu, ca tocma si cati magiari se afla in comit. Huniadorei, afóra de cei immigrati din secuime, sunt totu romani renegati in urmarea neauditeloru persecutiuni religiose.

(Va urma).

Dela sinodulu archidiecesei gr. or. transilvano.

Discusiunile cari se infrara dela deschiderea acestui sinodu in seri'a siedintieloru decurse pana astadi, sunt atátu de interesante, unele momentose si folositorie, unele inse atátu de caracteristice si neconveniente pe scen'a corporatiunei bisericesci morali, in cátu acelea in partea loru buna formandu substratulu concluseru, lumea ortodocsa interesata le va cunosce din protocoalele siedintieloru; er neconvenientele de dispute, imputari, isbiri, interese si pasiuni personali derogatorie demnitatii acestei corporatiuni, lasu se remana in sinulu celoru alesi si chiamati in acésta corporatiune bisericesca nationala.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Victim'a cavalerismului.

Din notiile unui francescu.

(Urmare si fine.)

Dara ce are de a face cu noi politia — i respunsei cu indiferentia.

Intru aceste trenulu se apropiá cãtra Saarbrücken. Sub totu decursulu calatoriei Iuli'a era fórté neliniscita, licendu ca trenulu inaintéza incetu. Eu nu reflectaiu nimicu la acésta observatiune, ci numai cugetam ca dins'a dóra nu se afla bine in societatea mea. In fine dupa ce trecuram si preste Saarbrücken, Iuli'a incepu a deveni mai ilara, si-mi dise ca cátu de bine ne vomu petrece in Griffecoeur, unde e situatu castelulu matusiei sale; aci e Forbach, preste pucinu vomu fi pe teritoriulu Franciei, dise ea intr'unu tonu esaltatu.

Abia ajunseramu in Forbach si usi'a coupeului se deschise, intrandu pe dins'a vreocativa politiani cu o fisionomia crunta, si intr'unu tonu imperativu demandara ca se parasimu coupeulu. Eu i-priviam surprinsu si indata observaiu ca ori-ce espicatiuni aru fi in desiertu.

Abia parasiramu coupeulu si indata vreo-cativa individi, cu unu aspectu brutalu me apucara si me inchisera intr'o chilia.

Chilia avea unu aspectu posomoritu, unu patu si o mésa era totu mobiliariulu. Ferestriile erau intarite cu nisce grathie de fieru, er in chilia era unu aeru cu totul corruptu, din care deduseiu, ca dieu acesti omeni nu tractara umanu cu mine. — Me apucaiu de cugete, dara ce se si cugetu, de órece nu mi potuiu espic'a positiunea in care am devenitu. — Unu fiuru rece ca ghiati'a mi-petrunse totu corpulu.

Unu minutu si usi'a ce era incuiata pe din afara se deschise; indata observaiu unu functionariu prussescu insocitu de mai multi individi in uniforma, aducendu cu dinsulu harthia si scule de scrisu.

Functionariulu prussescu in locu de a-me salutá incepu:

De! cum ve chiama, ce etate si ce positiune aveti? cumca limb'a germana o posedeti, despre aceea nici nu me dubitez, fiindca atunci nu ati fi cascigatu acésta missiune.

Missiune? intrebaiu cu uimire, nu ve pricepu ce voiti se diceti; procedur'a dvóstre mi-pare cam curiosu, si pentru aceea voiu se ceru satisfaciune la locurile competente. — Dara unde e dam'a aceea care fu cu mine si care mi-e sora? sperezu ca dóra nu ati tractatu si cu dins'a asia de barbaru, decumva aveti unu picu de eticheta. — Unu hohotu sarcasticu fu respunsulu.

Cum ve e numele? intrebá er' amplotiatulu.

Percy Phyps — i respunsei.

Numele acesta l'ati inserisu eri in Mainz in list'a ospetiloru adaugendu si numele surorii dvóstre?

Asia e dlu meu! Cautati, aci e pasportulu, si cu aceste i-am imanatu pasportulu, inse in locu se-mi respundia, espressionea indignatiunei i se reflectá pe fisionomia.

Preste pucinu adause:

Dvóstre sunteti unu omu impertinentu! Trebuie pusu sub inchisóre aspra. Si cu aceste parasira chili'a, seu mai bine prinsorea, inchidiendu usi'a dupa dinsii.

Er' remaseiu singuru. — Acum'a incepu er' a medita profundu despre positiunea in care me aflamu. Ah! de siguru e ceva mistificatiune, mi-diseiu; blastematii acesti'a cuget'a ca su-ceva spionu seu hotiu. — In positiunea acésta desastroza me tortura inca si ide'a, ca nu cumva si Iuli'a va fi tractata in modu asia de brutalu.

Intre meditatiuni de acestea se facu séra. Eu siedeamu totu posomoritu si nici nu cugetam ca si stomachulu isi pretinde tributulu seu.

Preste pucinu usi'a se deschise, si er' intra unulu dintre aceia carii asistasera la scen'a de mai inainte, si mi dise cu curtuosia fina:

Dle, sunteti liberu, — poteti merge unde veti voi, fiindu-cá sociulu dvóstra de calatoria déjà a marturisitu

totu adeverulu. — Noi am cugetatu ca sunteti spioni din Franci'a.

Ce neprecugetare! esclamaiu.

Nici de cátu dlu meu! continuá functionariulu. Am cugetatu ca sunteti spioni din Franci'a, pe care guvernulu francescu i tramise spre a depinge situatiunile nóstre, si nici nu ne amu insielatu, fiindu-cá sociulu dvóstre de calatoria e unu spionu periculosu.

Ce vorbiti? intrebaiu uimindu-me; eu nu am altu sociu de calatoria, decátu o dama juna!

Dam'a aceea juna e celu mai astutu spionu francescu — respunse functionariulu suridiendu. Tóte castelurile si fluviele ni-le au depinsu. Acésta ve surprinde pe dvóstre; inse ve asigurezu ca marquis'a Iuli'a de Bellevile e unu nume fictivu, si numele adeveratu alu acestei dame e: Amadé Gros, locotenentu de artileria.

Dupa-ce amplotiatulu observá ca me dubitez, mi-imanuá nisce scripte, si portretulu locotenentulu de artileria, carele semená de minune cu portretulu Iuliei. —

Preste pucinu functionariulu continuá:

Guvernulu francescu profitandu de imprejurarea ca Amadé Gros avea o fisionomia de totulu muierésca, — ilu tramise pentru de a spioná castelurile prussiane. Companion'a dvóstra de calatoria, acuma calatoresce in Spandau si acolo va petrece pana la finea resbelulu.

Dupa tóte aceste plinu de uimire intraiu er' in coupeu, care era se me transporteze in Franci'a, si meditandu priviam pe feréstra afara.

Tocma in momentulu acesta stá gata unu altu trenu ca se plece cãtra Germani'a. — Intr'unu vagonu feréstr'a se deschise curendu, unu capu déjà cunoscutu, se ivi si mi dise intr'unu tonu sarcasticu cuvintele urmátore:

Dle Phyps! salutu pe amabil'a dvóstra sora.

Aceste furá ultimele cuvinte, pe care frumós'a Iulia seu mai bine dicendu, astutulu locotenente de artileria mi-adresase . . .

Ioane Marchesiu.

Marginindu-me deci a descrie numai decursul pertractarilor ulterioari din acestu sinodu, petrecute cu buna atentiune si viua interesare, continuediu firulu raportului susceptu in Nr. trecutu 33 alu acestui diuariu si anume:

Luni in 24 Aprile a. c. in siedinti'a a II-a presedintele arhiepiscopu metropolitu presentandu unele raporturi a le consistoriului arhiepiscopanu si propuneri de sine statatorie, — sinodulu le dede comisiuniloru concernenti spre esaminare si reportare in prossim'a siedintia, dupa carea apoi notificandu-se din partea presedintelui, ca unii deputati sinodali parte ca membri de comisiuni, parte ca notari absentia, si asié fiindu a se suplini loculu acelora prin alti membri presenti, sinodulu alege notari: pe protopopulu Rosiescu, pe Popoviciu Barceanu si Demetriu Comsia, ér presedintele denumesce de protonotariu pe Eugeniu Brote, apoi in comisiuni asemenea se intregescu locurile membriloru absentii.

Alte obiecte de insemnatate in acésta siedintia nu erau. In siedinti'a a III-a de Marti 25 Aprile dupa ce presedintele presenta esibitele intrate la birou si unele propuneri, cari se estradara respectivelor comisiuni, inainte de a se incepe pertractarea obiectelor puse la ordinea dilei, deputatulu Strevoiu interpelà pe parintele arhiepiscopu metropolitu presedinte in caus'a ordinatiunei emise de ministrulu reg. ung. de culte si instructiune publica, prin care se impune bisericelor, respective confessiuniloru necatolice, serbarea dilei Santului Stefanu, carea nu este serbatore normata dupa tipiculu si ritulu bisericeii romane ortodoxe autonome.

La acésta interpelatiune presedintele dandu numai decatu deslucire: cumca de si amintit'a ordinatiune a primit'o si elu dela ministrulu reg. ung. de culte si instructiune publica, in carea inse serbarea din cestiune nu se impune chiar' demandativu, ci se comanda numai la cererea cetatianiloru cari o recunosc de serbatore, — totusi privindu si elu acésta dispusitiune ministeriale de o ingerintia a regimului de statu ce taia in institutiunile si drepturile autonomiei bisericeii romane ortodoxe garantate prin lege, a dechiaratu ca insusi elu din capulu loculu s'a decisu a remonstra cu tota seriozitatea in contra acestei mesuri, si ca este resolutu a si face acésta categoricu la loculu competentu.

Respunsulu acesta multiamindu pre interpelante — carele iusina a'si face motiunea in acestu merit, — sinodulu ilu luà cu deplina satisfacere la cunoscintia. Dar' candu in siedinti'a urmatória a IV-a de Mercuri 26 Aprile a. c. erà se'si faca deputatulu Strevoiu propunerea anuntiata in acestu obiectu, presedintele arhiepiscopu metropolitu notificà sinodulu, cumca intr'aceea si anume Marti a si primitu unu altu emisu alu aceluiași ministru reg. ung. de culte si instructiune publica, prin care ordinatiunea prementionata, carea decretédia serbarea dilei santului Stefanu, — din consideratiuni estraordinarie „se revóca!“ *)

Sinodulu luandu acésta descoperire cu placere la cunoscintia, purcese mai departe la desbaterea obiectelor curente, dintre cari cele mai momentóse sunt urmátorele:

O propunere a deputatului Ioanu Cavaleru de Puscariu pentru introducerea in institutul pedagogicu, pe langa studiulu teoreticu, si a instructiunei practice, economice de diferite meserii; precumu si o alta propunere facuta totu de densulu pentru infintierea unei preparandii de invetiatoresce, care ambele se dederu comisiunei scolare, impreuna cu o alta propunere a deputatului Rubinu Partitia pentru crearea de 4 inspectorate scolastice, respective 4 inspectori mireni salarisati ai arhiepiscopiei, cu domiciliulu in Sibiiu, Brasiovu, Clusiu si Alba-Iulia, — fiindu acestia in interesulu inspectiunei scóloru nóstre confessionali si peste totu pentru mai bunu progresu alu invetiamentului poporalu de cea mai urgenta si neevitabila necesitate.

Dupa aceste continuanduse desbaterea asupra raportului comisiunei numite generale, cu privire la deplinirea locurilor devenite vacante de asesori consistoriali in senatulu strinsu bisericescu, loculu unui asesoru ordinariu totodata referinte salarisatu devenitu vacantu prin repausarea protopopului Badila, ér in celu scolaru locurile devenite vacante prin mórtea fostiloru asesori onorari Dr. Mesiotu si I. Candrea, in carea privintia formandu-se doue pareri diverginti in sinulu comisiunei si neputendu-se acést'a uní intr'una armonica, se

incinse in sinodu o discussiune lunga, la care ingagiandu-se multi oratori pro si contra la deliberearea causei dupa o disputa de trei óre asupra propuneriloru:

1. Una a referintelui comisiunei Parteniu Cosm'a spriginita de deputatii Dr. Racuciu, Hanea, Macelariu, V. Romanu si Trombitasiu, ca postulu de asesoru ordinariu si referinte salarisatu in senatulu strinsu bisericescu, adeca in loculu repausatului Badila se se deplinesca, inse numai prin alegerea unui asesoru onorariu nesalarisatu; ér salariulu de 1200 fl. anuali ce 'lu avuse repausatulu Badila, se se decreteze pentru sistemisandulu postu de asesoru referente in senatulu epitropescu, care si asia inca dela introducerea statutului organicu 1870 nu este deplinitu la consistoriulu arhiepiscopanu, pre candu interesele arhiepiscopiei in catu privesce progresulu administrarii si manipularii averiloru, respective fonduriloru si fundatiuniloru atatu arhiepiscopane centrali, catu si a le bisericiloru parohiale din comune, apoi mai vertosu ale controlarii si tienerii in evidentia a acelora, reclama cu intetire sistemisarea postului cestiunatu.

Intre multe alte motive si argumente destulu de plausibili pentru acésta propunere s'a accentuat si acea impregiurare, ca in senatulu strinsu bisericescu, a le caruia agende si asia sunt de o natura nu pré lucrativa si mecanice-fatigióse, sunt dejá aplicati in functiune 3 di: „trei“ asesori ordinari referenti salarisati din statulu preotiescu, cari au si alte ocupatiuni laterali, buna óra unulu si ca redactoru, altulu si ca parochu alu cetatii etc., pre candu in celelalte doue senate si adeca in celu scolasticu este aplicatu numai unulu, ér in celu epitropescu nici unulu, cu tóte ca statutulu organicu prescrie apesru la §. 110, ca in fia-care senatu se fia aplicati numai cate-unu asesoru ordinariu salarisatu.

2. Alta propunere a partii conduse de alte consideratiuni si motive — despre cari 'mi reservu criteriulu pe alta data — era oblu engagiata pentru propunerea lui E. Brote spriginita de deputatii: archimandritulu Popea, Cav. de Puscariu, Dr. Hodosiu, Dr. Borcea, Boiu, Ios. Puscariu etc., ca postulu de asesoru ordinariu si referente in senatulu strinsu bisericescu cu ori-ce pretiu si indata se se indeplinesca prin alegerea unui din tagm'a preotiesca, pentru-ca altcumu si din alte respecte mai superióre multu mai delicate se periclitata interesele de subventiune, — si câte multe de tóte, cari nu e consultu a le atinge aici.

Vediendu partea propunetoria de parere opusa, cumca acésta din urma insista cu preponderantia de partisani la valorarea si reusirea propunerei sale, referintele deputatu sinodalu P. Cosm'a facu si acea propunere spriginita de deputatulu Dr. Racuciu si altii, ca adeca postulu de asesoru referente salarisatu se se deplinesca chiaru prin alegerea unui barbatu din statulu preotiescu, carele inse se fia dispusu a functiuna ca referente in senatulu epitropescu, unde afacerile economice finantiali, fóra de periclitare materiala in detrimentulu arhiepiscopiei, nici la unu casu nu mai potu remané in stadiulu de pana acumu.

Tóte acestea argumente si motive nu intempinara consimtiementulu partii contrarie, ca-ci dupa desecarea desbateriloru parintele arhiepiscopu Metropolitu presedinte puse ambele propuneri la votu, si rezultatulu fu, ca propunerea a, dou'a ca postulu din cestiune in senatulu strinsu bisericescu se se suplinesca prin alegerea unui altu asesoru referente salarisatu, prin maiortate de voturi se redica la conclusu, ér ceéalta propunere, ca postulu de asesoru referente in senatulu epitropescu se se sistemisedie, a cadu.

Sinodulu arhiepiscopanu in siedinti'a de ieri a V-a Joi in 27 Aprilie a. c. — dupa ce protocoalele siedintielor precedenti abia se potura autentica, si dupa ce presedintele mai presentà unele petitiuni intrate si o propunere fulminanta de unu esordiu disertativu a deputatului Baiulescu, ca presedintele cu protonotariulu biroului sinodalu se remana in permanentia pana candu se voru face tóte espeditiunile din sesiunea presente, apoi o alta propunere a deputatului Comsia privitória la parsimoni'a venitelor arhiepiscopane si intrebuintiarea acelora numai spre scopuri pure arhiepiscopane, punendu numai decatu si conformu conclusului susamintitu la ordinea dilei alegerea de asesori in senatele respective, deputatulu Dr. Racuciu inainte de a se purcede la actulu alegerei, insinua o contra-propunere:

„Ca conclusulu din siedinti'a precedente referitoriu la alegerea de asesoru ordinariu si referente salarisatu in senatulu strinsu bisericescu se se rea-

sume si se se enuncia altu conclusu, dupa care i loculu vacantu se se aléga unu asesoru consistorial onorariu in senatulu strinsu bisericescu, ér salariulu celui fostu ordinariu se se confere pentru unu asesoru ordinariu referente in senatulu epitropescu, care va fi de a se alege inca in decursulu acestei sesiuni sinodale.“ Care propunere inse combatuta de deputatii Cav. de Puscariu, Iosifu Puscariu Dr. Borcea, Christea si altii, punenduse la votu fu respinse.

In urm'a acesteia presedintele arhiepiscopu punendu la ordine actulu alegerei dupa tóte forme prescrite in stat. org. (si dupa ce elu insusi vediu indemnatu si respective provocatu a chiarificari unu incidente de informatiune si respect. afirmatiunil unilaterale), s'au constatatu presenti in sinodu 4 deputati, cari bagandu siedulele (bilele) in urna din acést'a rezultatulu fu ca: pentru postulu de asesoru ordinariu si referente salarisatu in senatulu strinsu bisericescu au intrunitu maiortatea de votu adeca 28, Dr. Ilariu Puscariu protosincel arhiepiscopescu, professoru la seminariulu teologicu pedagogicu si pana acumu asesoru onorariu in acela senatu strinsu bisericescu. Mai capatara apoi protopopulu Hannia 5, protosincelulu si secretariulu consistoriale Fratesiu 3, protopopulu I. Popescu 1, ér 4 voturi respective bile se dederu „albe“. Atunci presedintete proclamà pe parintele Dr. Ilariu Puscariu, de alesu, ér mai apoi intaritu din partea sa; apoi in senatulu scolaru se alesera de asesori consistoriali Mireni Dr. Nicolau Poppu prof. gimn. in Brasiovu si Dr. Nicolau Maieru profes. seminarialu in Sibiiu, in fine in loculu parintelui Puscariu se alese de asesoru onorariu in senatulu strinsu bisericescu parintele protopopu Ioanu Hannia 5, pre cari toti 3 cesti din urma parintele arhiepiscopu presedinte intarindu'i, la óre dupa mediadi ridicà siedinti'a, anuntiandu ca urmátoria pe mane la 9 óre deminétia, pre candu respectivale comisiuni fusera iuvitate ca se present operatele.

Caracteristica a fostu desbaterea asupra propuneri deputatului Dr. Racuciu pentru reasumarea conclusului referitoriu la alegerea de alu IV-lea asesoru ordinariu si referente salarisatu; deórece deputatulu protopopu Ratiu combatendu acésta propunere o cualifica de copilarésca, ér deputatulu Dr. Racuciu dede sinodulu a priori testimoniu paupertatis, deca s'ar incumeta a se ma abate dela conclusulu precedentu si a se demite in pertractarea propunerei din cestiune. Pe ambii i apostrofà catu de bine si cu argumente logice ma antaiu deputatulu Trombitasiu, apoi Cosm'a contra-dicendu acelei pareri, deórece astfelu de reasumari se intempla si la alte corporatiuni ma vertosu atunci, candu membrii nu sunt informati de ajunsu despre caus'a séu obiectulu de care se tractéza.

Si cumca unii membrii n'au fostu bine informati, séu chiar' au fostu sedusi, deputatulu Trombitasiu a provocatu la neadeverat'a afirmatiune a deputatului Dr. Borcea, carele totodata ca fiscalu alu consistoriului arhiepiscopanu cu tóta positivitatea a descoperitu in sinodu unu ce, care ma apoi s'a constatatu de neadeveratu, si prin care opiniunile unoru deputati intru adeveru au fostu reu seduse. Mai apostrofà bine binisioru Trombitasiu si pre aceia, cari in modu autoritativu au esercitatu influentia personale asupra membriloru preocupati pentru reusirea conclusului enunciatu. Acestu incidinte a datu ansa la unele esplicari si la o situatiune, carea nici decumu nu se póte decopia aici, ci lasu se si-o depinga stimabilulu lectoru alu acestui pretiuitu diariu! Spectatorulu.

Despre regularea diferentielor dualistice.

Se scie numai atata, ca dupa alergaturi de doi ani si dupa-ce Maiestatea Sa monarchulu declarà la tóte trei colegiurile de ministrii, ca vointi'a sa cathorica este, ca se se puna odata capetu la atatea traganaturi, pe la inceputulu lunei c. ministrii unguresci érasu mersera la Vien'a, unde dupa trei conferentie comune se invoira abia in 4 Maiu in tóte punctele si luara asupra 'si a le sustiené in parlamentu séu a cadé cu ele. Chiaru la cele 80 de milióne datorite bancai nationale ministrii ung. se obligara a mediuloci, ca se ia si Ungari'a 24 milione asupr'a sa. In 7 Maiu ministrulu Tiszatienú conferentia privata cu partid'a sa, in care declarà, ca conditiunile acceptate la Vien'a sunt cele din urma, apoi alega-se ori-si ce. Conferentia se aratà aplecata ale adopta. Intr'aceea se telegrafà la toti deputatii ministeriali absentii, ca se alerge iute la B.-Pesta. Ministrii ambelor parti ale monarchiei se paru a fi invoiti, ca se pro-

*) A se vedé totu in acestu Nr. sub rubric'a Ungariei protestulu reformatiloru. Red. Obs.

céda precumu se dice in strategia, in modu concentricu. Asia in 9 Maiu se puse pe mesele parlamentelor din Vien'a si B.-Pesta proiectulu de lege pentru cele 60 milioane votate deunadi in delegatiuni pentru scopuri de mobilizare. Motivarea ministrilor fu minunata, adeca: Luare de măsuri defensive in Transilvani'a si Dalmati'a!

Contra cui se se ia acelea mesuri defensive? întreba tota lumea. Magiarii dicu, că contra muscalilor. Din contra, austriacii, caroru nu le dà man'a se se strice nici cu Russi'a, nici cu Germani'a amic'a ei, afirma din nou, că concentrarea in Transilvani'a are singurul scopu de a tiené in freu pe poporul romanescu, că nu cumva se se scóle in capulu bietiloru magiari (oh oh) in casu candu armat'a romanésca ar trece in Transilvani'a, pentru-că ce mai sci, draculu nu dórme; dara de cumva muscalii sunt intielesi cu vlahii, că se se bata intre sine numai pro forma, se se omóre, si apoi muscalii se gonésca armat'a romanésca in Transilvani'a érași numai pro forma, dara pe sub mana se fia intielesi, că apoi Transilvani'a se remana vlahiloru in loculu Basarabiei. Si apoi sciti un'a iubiti lectori? Milióne de locuitori carii citescu unele că acestea in diarele germane, le si credu, éra cei cu mintea mai agera si cu scopuri infame in sufletele loru, se prefacu că le credu, si le propaga. Lasati'i se merga pe calea ce apucara.

Dara in Dalmati'a? Si mai cu córne. Monarhi'a austro-unguresca se teme de Montenegro! Dv. nu credeti? Cititi negru pe albu toti căti sciti nentiesce; dara se nu rideti.

Ungari'a.

B.-Pesta. (Continuarea desbaterei in siedinti'a din 2 Maiu a dietei totu despre modurile de a magiarisa).

Aladar Molnár fostu referente in ministeriulu cultelor, lovesce in ministeriu prin o specie de oratoria machiavellistica artificiósă, a le carei tendentie merita se fia urmarite cu agerime, că nu cumva se alunece a crede cineva, că acelui Molnár iar fi trecutu vreodata prin creri a lasa in pace pe nationalitati si limb'a loru, că-ci elu condamna că prósta numai procedur'a ministeriului, numai modulu seu de tractare cu nationalitatile. Asia Molnár néga, că exemplele de persecutiune produse de Polyt aru merita acea calificatiune, că-ci ministeriulu asía a trebuitu se lucre, se sugrume de es. gimnasiale slavace cu atátu mai virtosu, că chiaru auctoritatile eclesiastice ale slavaciloru au cerutu sugrumarea loru.* Erórea ministeriului dupa opiniunea lui Molnár este, că elu prin procedur'a si prin mesurile ce ia spre a magiarisa nationalitatile, numai cătu le irrita si revólta (ingerli és felzuditja) asupra nationalitatii magiare, dara politic'a lui nu este asia de prudenta, că din aceea se traga folosu magiarii, nici că magiarismulu se se propage in modu positivu. Déca gubernulu a desfiintiatu gimnasiale slavace, trebuea se deschida fóra nici-o amanare in aceleasi locuri totu atátea gimnasia curatu magiare, ceea ce nu s'au intemplatu nici până astadi. Mai departe, au venitu din mai multe parti petitiuni, in care se cerea, că limb'a magiara se fia introdusa in tóte scólele din tíera, de tóte categoriile; dara ministeriulu nu a ingrijitu nici macaru de tiparirea cartiloru didactice, din care tenerimea de alte nationalitati se póta invetia limb'a magiara. Deputatulu Molnár mai imputá greu ministeriului, că-ci nu esecuta cu energia in fia-care anu cei 10—12 fl. dela docentii obligati a'i plati la fondulu de pensii.

*) Cumu se intielegemu lucrulu acesta? Fórté usior. Slavacii r. catholici stau sub aceleasi auctoritati bisericesci cu magiarii rom. catholici, prin urmare sub episcopi si arhiepiscopi nu alesi, ci totu-deauna denumiti, si fóra nici-o autonomia. Slavacii luterani sunt érași amestecati cu magiarii luterani; preste aceea din poporul loru au esitu până inainte cu 30 de ani multime de renegati. Asia dara nu a fostu nici-o mirare, déca s'au aflatu episcopi si consistórie magiare séu magiaróne, care au cerutu puru si simplu desfiintierea gimnasiiloru, in care limb'a propunerei era cea boemo-slavaca. Éta cumu isi scóte si aci capulu seu unu principiu seculariu, nu religiosu, ci numai confesionale vechiu si aplicatu de multe popóra mai alesu in Asi'a, ba chiaru si aici la noi. Acelu principiu suna: „Se nu adoptati nici-odata confesiunea religiósă a unui poporu, carele este multu mainumerosu si mai tare decâtu alu vostru.“ Curiosu principiu, nascatoriu alu multoru confesiuni religiósé séu asia numite eresuri; elu inse este unu principiu pe care'lu vedemu, de es. chiaru si in istori'a Transilvaniei aplicatu de sasi cá luteranii facia cu magiarii cá calvini, si de acestia facia cu germanii austriaci cá catolici. De aici apoi vinu numirile de confesiuni si biserici nationali.

Ministrulu Trefort respunse si lui Molnár pe largu, asta-data inse'lu luà gur'a pe de inainte si spuse curatu, că déca nu se implinescu dorintiele lui mai curendu, caus'a principale este lips'a de bani, éra in ceea ce concerne inpunerea limbei magiare preste totu, mai adaoge, că dascalii carii se scia acea limba, predestinati a'i pune in loculu celor ce nu o sciu, abia acuma se prepara pe la institutele pedagogice, de care inca trebue se aiba tíer'a mai multe, pentru că se póta scóte din ele dascalii magiari si magiarisati in numeru de ajunsu. In cătu pentru gimnasia de pe la slavaci, ministrulu descopere că in aceea parte a Ungariei sunt destule magiare, si asia nici că se simte lipsa de altele.

Tóte acestea revelatiuni sunt pline de mare invetiatura, mai alesu pentru cei ce mai credu in mititic'a lege de nationalitati.

Cunoscutulu deputatu kossuthianu Helfy atacá si astadata pe ministru din caus'a fonduriloru si fundatiuniloru catholice, firesce cu vechiulu scopu de a le vedé odata luate din manile bisericei catholice si a le secularisa. Aci ministrulu apara pre cătu póte, natur'a catholica a diseloru fonduri, din care inse cei interesati in causa voru cunósce din nou, că si acelea se afla in pericolu, si că lucrurile se apropia si pe acelu terenu de o catastrofa mare, cătra care inpingu nu numai toti calvinii, ci si unii catholici.

Aci inse este prea la locu intrebarea, că óre calvinii carii posedu si ei destule averi si mosii castigat prin donatiuni facute loru de domnitorii tíerei din averile statului, cumu sunt si cele catholice, voru suferi secularizare, confiscare, séu incai asia numit'a incamerare, că se fia administrate de cătra statu. Despre un'a cá acésta n'amu auditu nici-odata nimicu; scimu inse tocma din contra, că reformatii nu suferé cu viet'i odata nici umbra de amestecu alu statului in afacerile loru eclasiastice. Acésta energia o manifestara densii chiaru si in momentele de facia in cestiunea scabrósă relatiiva la

Serbarea s. Stefanu regele Ungariei. Ce este acésta? Éca ce este. Cu dat'a de 5 Oct. 1831 adeca inainte cu 47 de ani, guvernele un-guresci au fostu decisu, că dio'a regelui Stefanu se fia serbata cá a unui mare santu; protestantiloru inse le a lasatu in voia a o serba cumu voru afla ei cu cale. Catholicii s'au supusu, au serbatu cătiva ani; protestantii n'au voitu se audia de nici unu santu, prin urmare nici de santi un-guresci. Mai pe urma acea di fu aprópe data uitarei. In 8 Febr. a. c., adeca inainte de a se calugari ministrulu Trefort, dà unu decretu, prin care in pune din nou serbarea acelei dile la tóte confesiunile din tíera cu conditiune, că déca séu poporenii, séu si numai auctoritatile politice aru pretinde, preotii si episcopii se fia obligati a tiené servitiu d-diescu cu tóta solemnitatea. Vedi bine că auctoritatile luara instructiune cá se pretinda. Acésta mesura revoltá pe reformati atátu de multu, in cătu representatiunea diecesana dela Debretienu a si protestatu dilele trecute prin adresa scrisa in termini asprii, infruntandu pe ministru cá: a cutediatu a lovi in libertatea consciintiei, că a calcatu drepturile religiuniloru, asecurate prin art. de lege 26 din 1791 si prin art. 53 §. 19 din 1868, si cu tóte acestea a datu lumei probe, „că in patri'a nóstra nici causele cele mai sacre nu sunt sigure.“ Deci biseri-c'a reformata protesta*) si declara, că a comis episcopului, că se oprésca pe popi a serba vreunu santu, că-ci dupa credinti'a loru santu e unu D-dieu si nici-unu omu.

Dupa 4 dile.

DV. dd. lectori ati caletoritu de multeori pe negura grósa, prin care abia vedi in distantia de trei pasi inaintea-ta, in cătu nu poti distinge pe lupu de óie, pe omu de „ciuha“. Tocma asia patim astadi cu cararile diplomatiei. Ministrii Angliei tienu cuventari publice, in care declara susu si tare, că respingu intregu tractatulu de St. Stefano. Diplomatiu russi respundu, că éca, se invoiescu se'lu supuna la apretiarea unui congressu. Totu atunci imperatulu Vilhelmu vorbindu cătra corpulu oficialiloru sei le descopere, că Maiestatea Sa nu va suferi cá iubitulu seu nepotu (de sora) Alexandru II se remana de rusine, precumu voiesce Angli'a; éra de dio'a nascerei ii trimite prin ducele de Meklenburg cea mai inalta si mai scumpa decoratiune Pour le merite, pe care nu o mai are altulu, afara de insusi Vilhelm si doi fii ai sei. Preparativele bellice se continua.

*) Kiméletlen megtámadás ellen jelen feliratunkban ezennel innepélyesen ovást emelünk („Egyetértés“, „P. Napló“ etc.

Cá evenimentu demnu de tóta atentiunea mai inregistramu aci urmatoriulu telegramu: Londr'a, 8 Maiu. In siedinti'a parlamentului ministrulu de externe lord Salisbury facu Romaniei onorea de a comunicá protestulu tramisu de cătra gubernulu din Bucuresci la tote poterile in contra tractatului de San-Stefano. Lord Salisbury mai adauga, că in 24 aprile primindu la sene pe dlu Catargiu agente alu Romaniei, acesta i declará că Romani'a va fi in cele din urma constrinsa a cede la pretensiunile Russiei, déca Europ'a nu-i va stá nici asta-data intr' ajutoriu, la care ministrulu i respunse, că Angli'a este prea decisa se sustiena si se apere din tóte poterile integritatea Romaniei la viitoriulu Congressu.

Intre aceste stirile căte ne mai venira din Romani'a despre relatiunile russo-romanesci sunt de natura a mai linisti spiritele cu atátu mai vertosu, că Domnulu, Gubernulu, Legislativele si Poporul intregu cu prea pucina esceptiune a unei fractiuni sunt in momentele de facia de unu cugetu si o simtire.

Romania.

(Cestiuni de importantia suprema.) [Cont.] Asia de es. cu privire la pretensiunile russesci esplicate mai de curendu de cătra unu russu de rangu inaltu intr'o brosiura publicata la Berolinu, „Romanulu“ din 21 Aprilie v. face intre altele urmatoriele revelatiuni:

Se dice că amu trecutu Dunarea ca se ne batemu pentru Rusi, ca se'i scapamu pe densii din critic'a situatiune in care se aflau.

Ei bine, nu.

Amu trecutu Dunarea ca se ne batemu pentru noi insine, pentru independenti'a nóstra, ca se ne radicamu pe noi insine, si ca se dobandim o garantia mai multu in contr'a Rusiloru chiaru.

Acésta este scopulu reale alu intrarii nóstre in resbelu.

Dar' totu atátu de adeveratu este ca prin ajutoriulu nostru Rusii au pututu se scape din cea mai teribile positiune, că prin ajutoriulu nostru Osman-pasia a pututu se fia opritu in mersulu seu triumfatoriu.

Tótu atátu de adeveratu este, că fóra ajutoriulu armatei romane, Rusii aru fi fostu nevoiti se retréca imediatu Dunarea, lasandu fóra comunicatiuni si fóra midiolóce de intarire armat'a dela Sipca si chiaru in mare parte armat'a de supt comand'a marelui duce mostenitoriu. Ori-cine isi póte inchipui desastrele ce aru fi decursu de aci: capitularea póte a armatei de la Sipca, aventulu luat de Turci si necesitatea pentru Rusi de a reincepe campani'a, cu o noua armata, in conditiuni cu multu mai desavantagiósé.

Tótu atátu de adeveratu este, in fine, că dupa luptele de la 30 si 31 Augustu din jurulu Plevnei, lupte in care Rusii isi perdusera tóte positiunile cucerite, o mare multime de ómeni si mai multe tunuri, armat'a asediátore rusa din jurulu Plevnei era redusa la unu numeru inferiore trupelor romane. Atunci multi oficiari rusi cereau se se radice asiediulu Plevnei, spre a se inlatura unu desastru nereparabile. Déca acelu asiediu, care a asicurat victoria definitiva, a pututu se fia mantínutu cu energia, acésta se datoiesce mai cu ose-bire armatei romane, care de la luptele de la 30 si 31 Augustu pana la sosirea gardei imperiale, a dusu greulu asiediului.

Tóte aceste sunt adeverate, sunt fapte positive. Ele n'au fostu inse de cătu efectele scopului principale alu armatei romane, care era de a cucerii independenta absoluta a tíerei prin propria sea putere, de a radica prestigiulu natiunii romane si de a da tíerei o garantia mai multu in contr'a pretensiuniloru eventuale ale Rusiei.

Totusi, déca Rusii „au ánima susu pusa“, nu trebue se necunósca serviciile reale ce le-amu adusu in momentul celui mai mare pericolu; nu trebue se uite, că déca armat'a romana n'aru fi trecutu Dunarea in timpulu candu Osman-pasia inainta victoriosu, resbelulu s'aru urma inca si astadi, nu dicemu fóra sorti de isbenda pentru Rusi, dar' de buna séma in conditiuni fórté desastrósé si fórté umilitóre pentru marele imperiu de la Nord.

Cátu despre noi, marturisim cá impregiurarile ne au favorisatu multu. Primele neisbende ale Rusiloru, pareau a fi anume venite spre a mari rolulu Romaniei si insemnatarea cooperarii armatei ei. Aceste neisbende silira pe Rusi, cari pana atunci ne inlaturaseru sistematicu de la o participare in conditiuni demne la resbelu, se ne céra cu staruintia se trecemu Dunarea in mare graba si cu conditiunile pe cari le voiamu noi.

Facutu-amu bine de a o trece?

Bine amu facutu, fiindu-cá prin conventiunea ce fuseseramu nevoiti a incheia, facuseramu in realitate causa comuna cu Rusia si astu-feliu, neisbend'a ei, fia si numai de cătu-va timpu, s'aru fi resfrantu si asupra nóstra.

Bine amu facutu, pentru-cá altu-feliu armat'a rusésca aru fi fostu nevoita se se retraga si amu fi avutu pe teritoriulu nostru tóte ororile unui resbelu lungu si teribile.

Bine amu facutu, pentru-cá altu-feliu Rusii s'aru fi crediutu in dreptu a ne privi ca inamici; si fiindu-cá eram dejá priviti ca inamici de Turci, amu fi fostu batuti si de unii si de altii ca inamici, in lupta ce s'aru fi urmatu pe pamentulu nostru.

Bine amu facutu, fiindu-cá Europ'a lasandu pe Turci'a singura facia in facia cu Rusi'a, erá peste putintia ca pana in cele din urma resbelulu se nu se termine prin învingerea Turciei, si atunci Rusi'a, para-

sita de noi in momentul pericolului, s'aru fi crediutu in dreptu, a se purta cãtra noi altu-feliu cu totulu de cum s'a purtatu si de cum se pãrta chiaru astadi, fora ca Europa intrãga se 'i pãta striga ingrãtitudine, dupa cum 'i striga acum.

Bine amu facutu, in fine, pentru-cã multiamita trecerii Dunarii, valorea si vitalitatea natiunii romane s'a pututu revela lumei si chiaru noue insine, astu-feliu ca astadi tãta Europ'a si chiaru noi insine ne pretiuimu cu totulu altu-feliu de cum eram pretiuiti mai inainte.

Cãtu de schimbate aru fi rolurile, dẽca n'amu fi luatu parte la resbelu, dẽca amu fi respunsu printr'unu refusu la cererea de ajutoriu ce ne a facutu Rusi'a!

Mai antaiu n'aru fi fostu nimeni in Europa, care se nu credia, in cea mai deplina sinceritate, cã ne a lipsitu curagiulu de a ne bate.

In adeveru, cine n'aru fi avutu atunci cuventu de a ne dice: ati tractatu cu Rusia, ati suptsemnatu alaturi cu dinsa, candu a fostu vorba de a ve asicura folõse materiale, plata imediata si in moneta sunatõre a tutoru chieitueleuru facute de armat'a rusa in tiãra, plat'a transporturilor, respectulu institutiunilor vãstre si paza si asigurarea integritatii teritoriulu vostru; candu a venitu inse momentul de a lupta alaturi cu dinsa, pentru a apera teritoriulu vostru insi-ve de orile resbelulu, v'ati datu la o parte; candu vi s'a prezentatu ocasiunea de a dobandi prin propriele vãstre sacrificie independintia absoluta, la care aspirati, atunci curagiulu v'a lipsitu si ati lasatu ca Rusi se ve dobandesca prin sangele si averea loru.

Acẽsta aru fi judecata ce s'aru rosti astadi despre noi, dẽca amu fi statu spectatori necutezatori la lupta, alu caruia desnodamentu finalu trebuia fatalmente se fia invingerea Turciei.

Consecintã a acestei judecãti ori-cine o vede. Ni s'aru dice: supuneti-ve acumu conditiunilor Rusiloru, dẽca i-ati lasatu se se lupte singuri pentru voi si singuri se ve reguleze positiunea.

Cãtu despre opiniunea ce a amu fi datu Europei despre noi, ea s'aru deosebi astadi numai intru atãtu de cea din trecutu, ca mai inainte se dicea ca unu singuru regimentu de honvedu este de ajunsu a arunca in Dunare intrãg'a armata romana, pe candu acum s'aru dice ca o singura compania este de ajunsu.

Amu fostu datori dar' cãtre noi insine, cãtra presentulu si viitoriulu natiunii romane, se luamu parte la resbelu.

(Va urma.)

Festivitãti latine.

Franci'a, frumos'a Francia, productiva in idei mari, mai produse una din cele sublimi a le sale: apropiarea si infrãtirea popõraloru de origine latina. Acẽsta idea ventilata si propagata mai alesu de cinci ani incõce, astadi ajunsa la maturitate, se va manifesta in modu magnificu prin festivitãti latine, care se voru deschide in 22 si voru tienea pana la 26 resp. 28 Maiu a. c. la cetatea Montpellier*), situata in Franci'a meridionale, aprõpe de marea mediterana, cu 53 mii locuitori, capitala a departamentulu Hercul, cunoscutu si sub numele vechiu Languedoc, in care se vorbesce asia numit'a limba provinciale (provençale). Scopulu acelei adunari, la care concurgu reprezentantii totoruru popõraloru neo-latine, adeca afara de ai Franciei, din Itali'a, Spani'a, Portugali'a, Belgiu, Romani'a, Brasili'a, Mexico etc. este: A incuragãti studiile relative la limbile romanice, si a face cã relatiunile acestoru popõra se ajunga a fi cãtu se pãte de intime chiaru prin studiile sapientiloru din acelea tieri. Ele voru avea totu-odata de rezultatu a stringe si mai multu legaturile de simpatii reciproce, care unescu pe popõrale neo-latine prin suveniru de originile comune a le limbiloru vorbite de ele**).

Pre cãtu suntemu informati, Comitetul festivitãtoru dela Montpellier a invitatu si din tierile locuite de romani unu numeru considerabile de barbati, intre cari sunt si cãtiva membrii ai societãtii academice romane. Doritorii a participa la acelea festivitãti memorabili au a se adresa la dn. presiedente Caron Ch. de Fourtoulon, sãu la dn. secretariu Alphonse R-Ferrier, rue Raffinerie, celu mai pucinu cu 3 zile inainte.

*) In evulu mediu Mons puellarum.

**) Cuventele comitetulu: „Cette solennitã . . . a pour but d'encourager les études relatives aux langues romanes, et de rendre plus intimes les relations que ces mèmes études créent entre les savants des différents pays. Elle aura aussi pour résultat de reserrer, par le souvenir de communes origines linguistiques, le liens de mutuelle sympathie, qui unissent les peuples neo-latine.

Sciri diverse.

— In Nr. 33 alu „Observatoriulu“ aflandu-se si anuntiulu despre solemnitatea cununiei dn. Dr. Ioanu Mihalyi cu dsiõra Paulin'a, dupa numele Il. Domnu P. Dunca s'au scrisu predicatulu de Sieulu-micu — ce nu e corectu — ca famili'a dsale se trage din famili'a Dunca dela Sieulu din Marmatia, er' nu din ambele Sieuri-micu si mare din Transilvani'a, si e din vechime rudita cu familiile Mihalyi si Manu din Marmatica.

— Miercurea de Ciucu, 6 Maiu. Domnule Redactoru! In Nr. 33 alu „Observatoriulu“ in care ai publicatu officiori romani inaintati in ranguri au remasu capitanu Arone Bihoi, inaintatu la rangu de majoru in regim. Nr. 50, nepublicatu. Pãte va fi cu putintia a publica si pe acesta, cu adausu, cã-i uramu fericire pe carier'a sa cã comandantele primulu Batalionu marele Duce de Baden*).

Geometri'a pentru Gimnasiale inferiõre

dupa Dr. Fr. cav. de Mocnik,

de Georgiu Vlassa, profesoriu gimnasiale.

(Respunsu la critic'a Dlui Censoru din Nr. 27 alu „Observatoriulu“ din anul 1878).

(Urmare.)

Ce atenge scrupulii dlui C., cã ore cerculu in intiesu strinsu, este un'a linia curba seu recta, nu potiu sei respundu, fora a nu me dimitu in una cestiune metafisica, carea se vede cã densulu nu o cunosce. — Candu vorbimu de linie recte si curbe, trebue se deosebimu aparitiunea de realitate. In realitate nu se afla nece o linia curba, ci ori ce curba consiste din unu numeru infinitu de recte, asia cerculu, elipsea, spirãl'a, oval'a etc. Caus'a cã noi totusi observãmu curbe, este debilitatea organulu nostru de vedere, care nece odata nu se unesce cu realitatea perfectu, ci numai se apropie de ea in tocmai, cã asimtotii hyperbolei, cari inca se apropie in continuu de braciãle ei, fora a se potẽ unu vre odata. Cã se potã existe in realitate curbe, ar' trebui cã spatiulu se nu fia divisibilu in infinitu, ci se ajunga odata la nescari puncte, cari se nu se mai potã imparti, si apoi acele impreunate la olalta in un'a forma ore care, aru dã un'a curba. Ast'a inse nu stã, cãci parte de spatiu indivisibile nu ne potemu intipui, se existe in realitate, si prin urmare nece punctu, cãci in realitate ori-ce punctu este un'a linia recta, ce se mai pote imparti in infinitu. Din ast'a cauza marele filosofu Kant¹⁾ basatu pre paralogismulu acestu-a a mersu asia departe, in cãtu a negatu realitatea si obiectivitatea spatiulu, si lu-a dechiaratu numai de o forma a facultãtii nostre cognoscitive, era nihilistulu Schopenhauer²⁾ a sustienutu, cã nu capulu nostru e in spatiu, ci spatiulu in capulu nostru. Asia e realitatea. Cunoscenti'a realitãtii din partea nostra nu convene neci odata cu realitatea obiectiva, asia in cãtu filosofulu francesu Bouillier³⁾ sustiene, cã noi cunoscemu tocmai contrariulu, la ceea ce este in realitate, ceea ce in casulu acestu-a de securu e dereptu, de ora ce noi vedemu curba in locu de a vedẽ o multime de recte. Pentru aceea noi numimu lini'a curba aceea, in care nu mai potemu deosebi rectele de olalta. Curba de acelea este si cerculu. In realitate e unu poligonu regulatu, la aparintia una curba, si noi cercãmu ari'a lui aparenta dupa legile realitãtii, cãci suprafaciã-i cea reale nu o vomu scĩ neci odata, nu pentru defectulu matematice, care e perfecta, ci pentru cã noi neci odata nu potemu mesurã perfectu partile acele, cari trebuescu se fia cunoscute spre a afla si suprafaciã necunoscuta. De unde urmẽza, cã desi matematic'a pura seu in abstracto este absolutu certa, totusi cea aplicata seu in concreto pierde forte multu din certitudine, si nu se unesce neci odata perfectu cu realitatea, ci numai se apropie de cea mai multu seu mai pucinu, dupa cumu organele nostre de sentire-i supeditẽza unu materialu mai aproape seu mai departe de realitate. Considerandu acesteã potemu dice, cã cerculu este una curba, si totusi se vorbimu de suprafaciã lui. La parere e curba, in realitate e poligonu regulatu, si suprafaciã-i o cercãmu nu dupa legile curbiloru, ci dupa ale poligonelor, si ari'a aflata se nu cugetãmu

*) Multiamimu domnulu Abonatu pentru acẽsta reflexiuno; dara ceremu totu-odata scusele nõstre, cã in casuri unde ne lipsesce cuno:cintã personale si de familii, nu avemu curagiulu a judeca numai dupa connume.

Red. — „Kritik der reinen Vernunft“ in teori'a despre spatiu si tempu.

2) „Kritik der Kantschen Philosophie“ adausu la capulu opulii seu principale „die Welt als Wille und Vorstellung“.

3) In opulu seu „Histoire de la philosophie Cartesienne“.

cã coresponde perfectu realitãtii, pentru-cã ea este numai cea aparenta. Diferintã intre ari'a reale si cea aparinta ne mai potendu fi observata pentru micimea ei cu debilele nostre organe, o ignorãmu si nu o mai considerãmu, inse pentru aceea totu esista. Dupa hipotes'a Darwiniana⁴⁾ pote voru esistã vre odata pre pamentu atari fientie, ale caroru organe voru fi asia de desvoltate, in cãtu realitatea se coresponde observãrii. Eu din partemi nu admitu hipotes'a acẽst'a materialistica, si pentru aceea in ast'a privintia am pierdutu tota sperantã⁵⁾.

(Va urma.)

Reclame din publicu.*)

Resnari in Aprile 1878.

Nr. 20 din „Gazet'a Trans.“ contine o corespondintia „dela Resnari“ plina de adeveruri indiscutabile. Nu intielegu insa, cum auctorulu acelei corespondintie, voindu a se ocupã cu tratãrea unui bine comunu, lasã o parte importanta, ma fõrte necessaria de publicatu, neatinsa — scõl'a si biseric'a. Iritatu in zelulu seu amintesce unele in fug'a mare, cum primari'a din locu nu grigesce de paduri, cum unu fostu juristu se opune — si reusiazã — cã se nu se impartia stipendii intre fiii locuitoriloru Resinari etc. . . . Spre a completã deci intregulu, amintescu pre scurtu fractiunile adeverulu esentialu.

In anul 1878 scolaru s'au alesu pentru doua posturi vacante de invetiãtoru, cã mai in toti anii, individi substituitori, directore insa multu pucinu tempu nu-au avutu acea corporatiune. Unu corpu fora capu, din capulu loculu prevestesce lucruri slabe. Alegerea dirigintelului si protestele — contr'a cestuia s'au facutu. Noulu conducãtoriu cã se se pãta laudã si se'i pãta ajutã gradulu acesta la una parochia buna, au abdisu de sut'a de fl. ce-i competeã pre anu cã atare, numai ca se fia intaritu de locurile mai inalte.

Si ce se vedi, consistoriulu 'lu-au si intaritu neuintanduse la cualificatiunea si reputatiunea lui legãnatõre si sciopa . . . Presiedentele com. baserescescu, unu omu fõrte ingratu, cu privire la trecutul seu, maculatu, pretinde acum a dispune preste acea scola, dela carea a fostu mai inainte pentru neapãtãtea sa de mai multe ori destituitu din postulu de adjunctu invetiãtorescu. Minune inse, cã acesteã rele tãte trecu pre lunga pragulu consistoriulu, tãte se intempla inaintea ochiloru lui in Resinari! Se nu te spari cetitoriu de presintele in carele degenerãza scõl'a nõstra romanẽsa si de adeverurile celea mai limpedi, cãci mai sunt fora mene, dieci de individi cari se voru luptã pre mõrte si viẽtia pentru renovarea stãrei nõstre deplorabile. Acestu presiedinte au tienutu pãna in septeman'a penultima alu sem. primu scolaru, mape, globuri, mesuri metriche etc. subu lacatu; de unde si cum se invetie prunciu nostru, nu-mi potu inchipui! Frumõsa-ne biblioteca scolaru pãna in momentul presentu se afla incuiata de renitentulu acela, cu tãte cã unu invetiãtoriu e denumitu si pãrta numele de bibliotecariu. — Pre aici erã cã acestu individuu, nascutu binelul comunale cã antagonismu, se traga invetiãtoriloru cãtre patru floreni pre luna, dẽca nu voru cantã in strana, la casu candu dlui, precumu se intempla adesa, ar fi ocupatu cu alte afaceri si nu si-ar putea implini officiu de cantoru. Orbulu in astfelu de imprejurari tristu-juste, in cade albeti'a depre ambii ochi si nu vrẽ se credã mai multu pipãitulu, ci realitãtii . . .

In anul 1878 se tienũ si sinodu parochialu, ai carui membrii erau compusi din tãte elementele**). . . . Omulu ar' potẽ mai crede, cã acẽsta institutiune bisericãscã, cu afacerile ei scolare, nu este fundata pre basa legalã; pentruca ceea ce se lucrẽza astadi, in prosim'a siedintia nu mai are nici o valõre. In o siedintia se alege o comisiune, cã se censureze bujetulu si actele com. paroch., in alt'a raportulu comisiunei se respinge, pentruca este superfluu, si totu asia si er' asia rãde ambiuneã, egoismulu si interesulu propriu la fundamentulu ciclopicu alu antecessoriloru nostroru.

Unu Resinareanu.

*) Vedi Alfred Wallace unu darvinistu infocatu in opulu seu: „Ueber die Zukunft des Menschengeschlechtes“.

**) Vedi despre principale aci aplicate August Comte celebrulu filosofu positivistu in opulu seu „Cours de philosophie positive“ 6 tom. Paris 1839-1842, tom. I in partea unde tractẽza despre filosofã matematicã.

*) Pentru corespondentiele si publicatiunile care esu sub acẽsta rubrica, redactiunea nu ia nici-o respundere asupr'a sa, ci tãte esu sub respunderea respectiviloru auctori, intocma ca si in alte foi periodice; era tax'a pentru tipãria loru este de cãte 2 cr. de linia.

Red. si Edit.

**) pãte ca asia a placutu dlui presiedinte.

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce surẽza siguru prin

Allopulu de plante Schneeberg a L. Wilhelm

pregãtitu dupa prescrierea mediculu, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acestu s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumãza si pieptu, gripã, ragusiãla, tusa si trõzna. Multi cumperatori marturisescu, ca numai suculu acestu-a au a-si multiamũ somnulu placutu.

Escellentu este suculu acestu, cã preservativa pe tempu negurosũ si aspru.

In urm'a gustulu fõrte placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuintã; cantãretiloru si oratoriloru contra vocii inchise seu ragusite, unu midilocu necesariu.

Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovẽda despre effectulu extraordinariu alu acestu sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Gippolzer, rectorulu magn. la universitateã c. r. din Vien'a, ilu folosescu cu celu mai bunu succesu in spitalu, precumu si la persõne private.

Asemene s'a aflatu recomandãbilu si s'a prescriesu adese suculu acesta de multi alti medici indigeni si din strãinatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmãtoarele scrisori recunoscutõre:

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemãni in tusa magarẽsa in asia mesura, in cãtu me temeam cã nu cumu-va se se innee; intru aceã a slabitu cu totulu si a fostu atãtu de debilu, in cãtu abia stã pre petiõre. Atunci mi-s'a recomandatu allopulu de plante de Schneeberg, si multiamita acestu midilocu minunatu, indatu dupa intrebuintãrea primei sticle a mai incetat tusa, dupa a dou'a sticla cantã bene afara copilulu, a venitu la potere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in cãtev'a zile, prein midiloculu acestu, de o tus'a mare si ragusiãla.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curãrea rapede si miraculoã a copiiloru mei si dorescu cã acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tãte partile prein omenimea suferinda.

Flatz, 6. Martiu 1855.

Anton Just.

Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite cãtu mai in graba inca 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopulu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle aflã cã dorerea de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea scurta se miciorẽza pre di ce merge, pentru aceã me

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperãrea de a capatã dein celu mai prõspetu. Acludu 5 fl. m. e.

Cu tãta stim'a se subsẽmna

Heinrich Bock, chirurgu.

Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopulu de plante Schneeberg este unu medicamentu fõrte usuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfelu de bõle.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Dle! Folosindu in desiertu diferite midilõce pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si eu o butelia de allopulu de plante Schneeberg anuntiatu de d-ta, care se pãte recomandã pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintãrea celui d'antãiu exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acẽsta medicina minunata, sanetãtea mi se restaurã pe deplinu. Multiamindu-si Dlu meu, din tãta anim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu

Graz, 3. Febr. 1857.

W. J. Pock.

Domnulu meu! (21) 4

Dupa-ce prin intrebuintãrea allopulu d-tale am scapatu cu totulu de tuseã mea si de ragusiãl'a impreunata cu aceea, de care suferisem septemãni si totu odata in urmãrea binefacãtoãrolo rezultate ale acestu allopulu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu fõrte obligatu a' Ti multiamũ din tãta anim'a pentru acẽsta inventiune salutarã, cum si a recomãnda acẽsta medicina probata, dupa a mea convictiune, la toti cãti suferu de pieptu si mai verosus cantãretiloru. Cu perfecta stima

Peisching, 25 Juniu 1857.

Joanu Bauer, doctente.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetãrea se computa cu 20 cr.

Depositulu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopulu de plante genuinu se mai afla in Sabitu: Friedrich Thalmayer, comerciantu. Aradu: F. Tones & Comp. Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Alba-Julia, Juliu Frõhlich, apotecariu. Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu. Sighisior'a: J. B. Teutsch, comerciantu.